

Ana Čukušić za Triptih, Hrvatski radio 3, 15.12.2020. (transkript)

Toni Meštrović - "*Nadziranje nadzora*"

Salon Galić, Split, 19.11. – 5.12.2020.

Nadzor, riječ koja na prvu konotira negativno. No, prenesemo li je u sintagmu: suvremeno društvo bez nadzora, podrazumijeva upravo suprotno: društvo izvan kontrole u kojem vlada bezakonje, narušava se sloboda i sigurnost građana, gubi etičko uporište, nekontrolirano širi virus. Kronologija prošlih događaja svjedoči da u kriznim i nesigurnim trenucima ljudske prošlosti, čovječanstvo poseže za metodom nadzora. Policijski sat, komunalni redari i praćenje broja oboljelih primjeri su današnjih nadzora. Nadzor je sinonim za kaznenu mjeru koja preuzima zadaću uređenja odnosa unutar zajednice i odgovornost podizanja društva na stabilne noge. Provodeći volju utjecajnog pojedinca ili skupine, nadzor osigurava stabilno i efikasno funkcioniranje strukture. Nadziranje je reakcija na strah, izazvan gubitkom kontrole nad postojećom situacijom ili nepovjerenjem u čovjeka i dobronamjernost njegove odluke, odnosno iskustvom bivanja iznevjerenim. Nepovjerenje čovjeka drži u šaci, u osjećaju nezdrave napetosti, budnosti i ugroženosti. Neprestano tjera da se čuvamo, skrivamo i tako pokušavamo zaštititi. Nepovjerenje ispija snagu, troši energiju, čini ranjivijim. Ono je stanje alarma, rat u čovjeku. Nerijetko i posve neutemeljeno.

Bilo da se nadzor tretira kao izbavitelja iz anarhične situacije ili onoga koji preuzima vlast nad našom privatnosti, u jeziku izložbe o kojoj govorimo to je manje važno. Isto vrijedi i za podrijetlo straha koji ga uzrokuje. Daleko je važnije kome je ta odgovornost prepuštena.

Splitska je publika tijekom studenog i prosinca dobila priliku u Salonu Galić pogledati izložbu *Nadziranje nadzora*, Tonija Meštrovića. Odabir naziva izložbe jasno ocrtava događaj u izložbenom prostoru - nadziranje.

No, prije negoli se usredotočimo na izložbu, potrebno je osvrnuti se na produkciju Tonija Meštrovića. Toni Meštrović multimedijски je umjetnik koji najčešće djeluje u formi video i zvučnih instalacija. Svoje umjetničko istraživanje temelji na problematikama kulturnog naslijeđa, identiteta te tranzicijskih promjena na prostoru Dalmacije. U popratnom tekstu izložbe, kustosica Jasminka Babić elaborira prepoznatljiv tematski odabir autora, ističući da su „neke od kontinuiranih preokupacija Meštrovićeva rada asimilacija linearnog i cikličnog vremena, dokidanje naracije na koju smo naviknuli te tema promjene, u širokom rasponu, od bilježenja isparavanja vode u closed circuit videoinstalaciji, do komentara društvenog konteksta.“

Umjetničko istraživanje problematike nadziranja Meštrović počinje 2018. godine izložbom u splitskoj Galeriji umjetnina, eksperimentalnim projektom *Hakiranje sustava*. Tada je autor, u prazan i zamračen izložbeni prostor postavio jedan kontrolni ekran na kojem su projicirane

slike kretanja posjetitelja po muzeju. Meštrović za svoj umjetnički rad "hakira" postojeći nadzorni sustav muzeja, upotrijebivši muzejske nadzorne kamere. Posjetitelji se time desubjektiviziraju, tehnologija dobiva zadaću kontrole i atribut samovoljnog aparata represivnog potencijala. U popratnom tekstu izložbe kustosica Jasminka Babić napominje, aludirajući na "hakiranje" muzejskog sustava, da je „taj sustav u osnovi benigan i ne zalazi u privatnost pojedinca“ te da ga je Meštrović „iskoristio kako bi kroz iskustvenu komponentu isprovocirao posjetitelja da izađe iz razine apstraktne informacije, te da putem imerzivne instalacije na doživljenoj razini u potpunosti percipira problem nadzora.“

U recentnom radu *Nadziranje nadzora*, Toni Meštrović mijenja fokus pa umjesto nadziranja posjetitelja prezentira nadziranje samog kontrolnog sustava, tehnologije. Posjetitelj od aktera i živog sadržaja umjetničkog rada postaje tek statist koji se povremeno i sporadično pojavljuje u slici. Po galerijskom prostoru autor sada raspoređuje monitore i nadzorne kamere usmjerene u njih. Uvod u izložbeni prostor čini kamera koja fokusirana u monitor ispred nje snima sadržaj prikazan na monitoru. Snimka se projicira na monitoru postavljenom u drugoj prostoriji Salona Galić. Kamera smještena u toj, drugoj prostoriji simultano snima monitor na kojem je projiciran sadržaj s prethodnog monitora. Taj se pak snimljeni sadržaj projicira na trećem monitoru. Postupak se neprestance ponavlja dok se ne vrati na početnu poziciju, odnosno na mjesto na kojem prva kamera snima sadržaj s posljednjeg, sedmog monitora. Isto Meštrović ponavlja i sa zvučnim segmentom instalacije. Njega pak čini žamor razgovora posjetitelja. Jasminka Babić implicira da „mediji koji registriraju i reproduciraju signal tako postaju samodostatni jer provociranjem jedan drugoga stvaraju sadržaj neovisan o onome što se događa izvan postavljenog kruga. Tehnologija se u osnovi počinje baviti sama sobom.“ Odmičući se od dominacije antropocentričnog umjetničkog narativa, Toni Meštrović poentira da je čovjek zamjenjiv. U slučaju ovoga rada, čovjek nije ni subjekt ni objekt nadziranja. Izvan autoreferencijalnog konteksta, rad se može simbolički iščitati i kao predskazanje budućeg, transhumanog društva, u kojem je čovjekov rad suvišan, a njegovi se nedostaci popunjavaju tehnologijom. Posjetitelji, iako ovoga puta nepotrebni za realizaciju i održavanje rada, rad oplemenjuju prisutnošću na snimkama i stvaranjem žamora, realiziranjem zvučnog segmenta.

Oba Meštrovićeva rada *Hakiranje sustava* i *Nadziranje nadzora* svojevrsne su reference na video umjetnost sedamdesetih godina prošlog stoljeća. *Feedback* sustav prvotno je korišten i preuzet od televizijske i radijske tehnologije gdje je izvorno tretiran kao smetnja. Kao specifičnost medija videa profilirao se utemeljiteljskih godina video umjetnosti. Meštrović oba spomenuta rada temelji na feedbacku i na analognoj tehnologiji. Na primjeru radova vidljivo je autorovo uvažavanje ne samo repetitivnih strategija korištenih unutar videoumjetnosti sedamdesetih godina prošlog stoljeća, nego i njezinih usmjerenja prema misaonim konceptima. Jasminka Babić u predgovoru izložbe povlači paralelu Meštrovićevih radova s radovima svjetske umjetničke produkcije i zaključuje da je „umnažanje slike ili zvuka u videoumjetnosti rezultiralo nekim od najzanimljivijih videa zatvorenog kruga kojeg su

promovirali pioniri video umjetnosti poput Nama Junea Paika , Brucea Naumana ili Petera Campusa.“

Ishodište rada dijelom proizlazi iz autorova interesa za povijesni razvoj medijske umjetnosti i formativno razdoblje videoumjetnosti. Ipak, tematska preokupacija je nikad aktualnija problematika upravljanja distribucijom osobnih podataka i njihovim izlaskom iz privatne u javnu sferu, čime je dostupnost i vidljivost naše privatnosti prepuštena tehnologiji i njezinim zakonitostima. Riječ je o sustavima koji su pod nadzorom moćnih pojedinaca ili naprednije tehnologije, odnosno ispravnosti njihovih namjera. Trebamo li im bezuvjetno vjerovati?